

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Г-ЖА J. КОКОТТ
представено на 8 ноември 2012 година¹

Дело C-415/11

Mohamed Aziz

срещу

Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)

(Преюдициално запитване, отправено от Juzgado Mercantil nº 3 Barcelona (Испания))

„Неравноправни клаузи в потребителските договори — Ипотечен кредит — Възможности за правна защита в производството по принудително изпълнение — Значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора за страните по него — Лихви за забава — Обявяване на предсрочна изискуемост на кредита от страна на кредитора“

I – Въведение

1. Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори².
2. Г-н Aziz, жалбоподателят по главното производство, сключва със спестовната каса — ответник, договор за кредит, предназначен за финансирането на жилище, като учредява ипотека върху имота като обезпечение на този кредит. Поради затруднения на г-н Aziz при плащанията ответникът пристъпва към принудително изпълнение върху недвижимия имот в рамките на предвидено в испанското право опростено производство по принудително изпълнение върху ипотекиран имот.
3. След приключването на изпълнителното производство в отделно производство г-н Aziz изтъква, че съдържаща се в договора за кредит клауза представлява злоупотреба с право. Според запитващата юрисдикция в производството по принудително изпълнение върху ипотекиран имот не може да се изтъква неравноправният характер на клаузи от договора за кредит. Напротив, потребителят има възможност да направи това само в рамките на отделно исково производство, но с него той не може да повлияе върху принудителното изпълнение. Предвид тези обстоятелства запитващата юрисдикция иска да се установи дали национални процесуални норми, изключващи възможността за предявяване на възражение срещу клаузи, които представляват злоупотреба с право, са съвместими с Директива 93/13. Освен това запитващата юрисдикция поставя въпроса дали конкретни клаузи от договора за кредит имат характера на злоупотреба с право.

1 — Език на оригиналния текст: немски.

2 — ОВ L 95, стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273, временно изменена с Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година (ОВ L 304, стр. 64), която обаче не въвежда изменения в Директивата, които са от значение за настоящото дело.

4. Ето защо настоящото производство предоставя на Съда възможност да доразвие практиката си относно ефективното гарантиране на защитата на потребителите в националното процесуално право. Освен това следва да се изяснят обстоятелствата, които трябва да се вземат предвид, за да се установи дали дадена договорна клауза има неравноправен характер.

II – Правна уредба

A– Правото на Съюза

5. Член 3 от Директива 93/13 гласи:

„1. В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, [тя] се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, [...] създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.

[...]

3. Приложението съдържа примерен и неизчерпателен списък на клаузи, които се смятат за неравноправни“.

6. Съгласно член 4, параграф 1 от Директива 93/13:

„1. Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характерът на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича“.

7. Член 7, параграф 1 от посочената директива гласи:

„Държавите членки [гарантират], че в интерес на потребителите и конкурентите, съществуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици“.

8. В приложението към Директива 93/13, озаглавено „Условия, посочени в член 3, параграф 3“, са посочени:

„1. Условия, които имат за предмет или резултат: [...]

a) условие, според което от потребителя се изисква да изплати неоснователно висока неустойка като компенсация, когато не изпълни задълженията си; [...]

[...]

p) изключване или накърняване правото на потребителя да предяви иск или да използва други правни средства, по-специално като изисква от потребителя да отнесе спора изключително на арбитраж, който не е съобразен с правните разпоредби, като неоснователно ограничи възможността му за предоставяне на наличните доказателства или да му наложи тежестта на доказване, която, според приложимото право, лежи върху друга страна по договора.

[...]“.

Б– *Националното право*

9. Производството по съдебно изпълнение върху ипотекиран имот е уредено в член 693 и в членове 695—698 от *Ley de Enjuiciamiento Civil*³.

10. Член 695 от LEC предвижда:

„1. В производствата по настоящата глава длъжникът може да възрази срещу изпълнението само на следните основания:

- (1) Погасяване на обезпечението или на обезпеченото задължение, при условие че е издадено удостоверение от регистъра за заличаването на ипотека, или според случая на особения залог, или нотариално заверено удостоверение, че плащането е получено или че обезпечението е отменено;
- (2) Грешка при определяне на размера на изискуемото вземане, когато обезпеченото вземане представлява крайното салдо по сметка между вискателя и длъжника по изпълнението. Длъжникът по изпълнението трябва да представи своя екземпляр от извлечението от сметката, а възражението е допустимо само ако посоченото в това извлечение салдо се различава от посоченото в представеното от вискателя извлечение от сметката. [...]

2. В случай на възражение по параграф 1 съдебният секретар спира изпълнението и призовава страните да се явят пред съда, издал заповедта за изпълнение. Страните се призовават най-малко четири дни преди съдебното заседание. В заседанието съдът изслушва страните, приема представените документи и в срок от два дни се произнася с определение [...].“

11. Член 698 от LEC гласи:

„1. По всяко възражение, което длъжникът, третото задължено лице или друго заинтересовано лице може да предяви на неуредени в горните членове основания, включително по отношение на нищожността на изпълнителното основание, изискуемостта, безспорното съществуване, погасяването или размера на вземането, се постановява решение в рамките на съответно съдебно производство, без обаче това да води до спиране или прекратяване на предвиденото в настоящата глава производство.

[...]

2. При предявяване на посоченото в предходния параграф възражение или в хода на образуването по него съдебно производство може да се иска да се обезпечи ефективното изпълнение на съдебното решение, което ще бъде постановено в рамките на това производство, чрез задържане на цялата или част от сумата, която следва да се предаде на кредитора по реда на производството, уредено в настоящата глава.

Съдът разпорежда посоченото задържане въз основа на представените доказателства, ако счете посочените основания за достатъчни. Ако молителят не е очевидно и в достатъчна степен платежоспособен, съдът най-напред може да го задължи да представи надлежно обезпечение на вземанията на кредитора за лихви за забава и за евентуални други претенции за обезщетение за вреди.

³ — Гражданско-процесуален закон, наричан по-нататък „LEC“.

3. Ако кредиторът представи надлежно обезпечение за плащането на сумата, чието задържане е разпоредено в производството по параграф 1, задържането се отменя“.

III – Факти и преюдициално запитване

12. През юли 2007 г. г-н Aziz подписва с Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyasaixa)⁴ договор за ипотечен кредит, сключен с нотариален акт. Основната цел на договора за кредит в размер на 138 000 EUR е да покрие неизплатеното задължение по договор за кредит към друга кредитна институция в размер на 115 821 EUR. Ипотекираният имот отново е семейното жилище, оценено в нотариалния договор за кредит на 194 000 EUR. Към онзи момент месечният постоянен доход на г-н Aziz възлиза на 1 341 EUR.

13. Най-общо, основните условия по този договор са следните. Предвиденият погасителен период е от 33 годишни вноски посредством 396 месечни вноски, считано от 1 август 2007 г. до 31 юли 2040 г. Размерът на всяка месечна вноска, при непроменен първоначален лихвен процент, е 701,04 EUR. Редовните лихви се определят, както следва: до 30 януари 2008 г. — постоянна номинална годишна лихва от 4,87 %; от следващия ден до пълното погасяване на кредита, номиналният лихвен процент става променлив (индекс Euribor плюс 1,10 %).

14. Шеста клауза от договора предвижда, че кредитополучателят изпада веднага в забава, без да е необходима покана за изпълнение, при неплащане на падежа на всяка — включително предсрочно изискуема — сума, дължима за погасяване на лихвите или главницата. Лихвите за забава се начисляват ежедневно и се изчисляват при лихвен процент от 18,75 %.

15. По-нататък в договора е предвидена възможността спестовната каса да обяви целия кредит за предсрочно изискуем, наред с други основания, когато е настъпила изискуемостта на някоя от договорените вноски, без длъжникът да е изпълнил задължението си за изплащане на част от главницата или на лихвите по кредита. Страните се споразумяват да впишат в имотния регистър това основание за изискуемост, за да може при необходимост, в съответствие с разпоредбите на член 693 от ЛЕС, да се иска по съдебен ред плащането на целия дълг (главница плюс лихви).

16. Единадесета клауза се отнася до учредяването на ипотека. Ипотеката обезпечава вземанията на спестовната каса по главницата по кредита в размер на 138 000 EUR, по договорените годишни лихви и по лихвите за забава в максимален размер 51 750 EUR, плюс 13 800 EUR, предвидени предварително за разноски и разходи. Всичко това не засяга личната отговорност на кредитополучателя.

17. Петнадесета клауза има за предмет принудителното изпълнение върху ипотекирания имот по съдебен ред, като за цена на апартамента се определя оценъчната му стойност (194 000 EUR), посочена в нотариалния договор за кредит. Договаря се, че задължението може да бъде изискано по съдебен ред, както по реда на исковото производство, така и по реда на общото изпълнително производство, или по реда на производство по принудително изпълнение върху ипотекиран имот. На спестовната каса изрично се предоставя правото едностранно да определи размера на изискуемото задължение по-специално с цел да пристъпи към принудително изпълнение, като заедно с акта за учредяване на ипотека представя в договорената нотариална форма сметка за неиздължените суми наред със съответните удостоверения.

⁴ — Наричана по-нататък „спестовната каса“.

18. От октомври 2007 г. г-н Aziz забавя плащането на редица месечни вноски (октомври 2007 г., декември 2007 г., януари, февруари, март, април и май 2008 г.). Поради забавянето на тези плащания спестовната каса предявява вземане за договорените лихви за забава. От 31 юли 2007 г. — дата на първия падеж на заема — до 31 май 2008 г. г-н Aziz погасява 1 325,98 EUR от предоставената главница и 6 656,44 EUR от договорните лихви, съответно лихвите за забава.

19. От края на май 2008 г. г-н Aziz преустановява плащането на месечните вноски по кредита, което дотогава е било в по-голяма или по-малка степен редовно. Спестовната каса упражнява правото си да обяви кредита за предсрочно изискуем. На основание предсрочната изискуемост на кредита банката иска връщането на цялата сума по кредита (вземане за главницата и заплащане на лихви).

20. През октомври 2008 г. представител на спестовната каса се обръща към нотариус за издаването на акт, с който се определя остатъкът от кредита, който г-н Aziz следва да изплати. В този нотариален акт изчисленият според общоприети финансово-математически критерии размер на задължението е определен съгласно договорените от страните условия и в съответствие с издадените от финансовата институция удостоверения на 139 764,76 EUR. Тази сума се разбива на следните позиции: 136 674,02 EUR главница, 3 017,97 EUR договорни лихви, 72,77 EUR лихви за забава.

21. През януари 2009 г. спестовната каса изпраща телеграма на г-н Aziz, с която го уведомява за започването на съдебно производство за изплащане на сумата по кредита, дължима от него до 16 октомври 2008 г., заедно с договорените лихви, считано от тази дата до пълното изплащане и със съответните разходи. Телеграмата, с която от г-н Aziz се иска да погаси дълга, е връчена на 2 февруари 2009 г. на роднина на г-н Aziz в жилището му.

22. През март 2009 г. спестовната каса започва производство по принудително изпълнение върху ипотекирания имот въз основа на несъдебно изпълнително основание съгласно испанския Гражданско-процесуален закон, като иска от г-н Aziz плащането на 136 674,02 EUR за главницата, 90,74 EUR за просрочени лихви и 41 902,21 EUR за лихви и разходи. Към момента на подаването на молбата за принудително изпълнение върху ипотекирания имот просрочените и все още неиздължени погасителни вноски възлизат на 3 153,46 EUR. Принудителното изпълнение е насочено върху ипотекирания имот, тоест жилището на г-н Aziz и неговото семейство.

23. Производството по принудително изпълнение върху ипотекирания имот е разпределено на Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Martorell. Съдът отправя до г-н Aziz покана да изплати задължението, която остава без резултат.

24. Запитващата юрисдикция отбелязва, че съгласно испанското процесуално право основанията за предявяване на възражение в рамките на производството по принудително изпълнение върху ипотекиран имот са ограничени. Възможни са само следните основания за предявяване на възражение: погасяване на обезпечението или на обезпеченото вземане, грешка в изчисляването на дължимата сума (когато задължението е крайно салдо по сметка между кредитора — взискател, и длъжника по изпълнението) и наличие на друга, вписана преди това ипотека. Според запитващата юрисдикция нито едно от тези основания за предявяване на възражение не е приложимо към настоящия случай.

25. Съгласно член 698, параграф 1 от ЛЕС всяко възражение, което длъжникът може да предяви на други основания (като недействителност на клаузите на договора за кредит, по силата на който възниква задължението), се решава в отделно гражданско производство по общия исков ред, без да се спира производството по принудително изпълнение. Съгласно член 698,

параграф 2 от ЛЕС съдът, компетентен да се произнесе в производството по общия исков ред, може да допусне обезпечение на изпълнението на постановеното от него в рамките на това производство съдебно решение, само като задържи цялата или част от получената от публична продан цена, която следва да се предаде на кредитора.

26. Г-н Aziz не се явява по изпълнителното дело и не предявява никакво възражение срещу принудителното изпълнение. Той не се възползва и от предвидената в член 693, параграф 3 от ЛЕС възможност да „освободи имота“ и да предотврати изнасянето му на публична продан, като изплати неиздължените към момента на принудителното изпълнение погасителни вноски по договора заедно със съответните лихви, разноски и разходи.

27. Вследствие на това на 15 декември 2009 г. е постановено определение за изнасяне на публична продан на ипотекирания имот.

28. На 20 юли 2010 г. се провежда публична продан на ипотекирания имот, на която не се явяват наддавачи. Вследствие на това спестовната каса подава молба да ѝ бъде възложен имотът за 50 % от договорената му оценъчна стойност (97 200 EUR) и той ѝ е възложен, което е възможно съгласно испанското право в областта на изпълнителното производство. Вследствие на това г-н Aziz губи собствеността върху жилището си, като продължава да дължи на спестовната каса над 40 000 EUR от главницата по кредита, а освен това и неиздължените лихви и разходи. На 20 януари 2011 г. упълномощена от Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell съдебна комисия посещава обявения за публична продан и възложен имот, за да въведе спестовната каса във владение на имота. Г-н Aziz е изгонен от жилището.

29. В главното производство пред запитващата юрисдикция Juzgado Mercantil n° 3 Barcelona г-н Aziz в качеството си на ищец предявява иск за установяване на неравноправния характер и следователно на недействителността на петнадесета клауза от договора и в крайна сметка, както уточнява запитващата юрисдикция, на нищожността на проведеното изпълнително производство. Запитващата юрисдикция спира висящото пред нея производство до постановяване на решение по преюдициалните въпроси.

30. Juzgado Mercantil поставя на Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:

- „1) Може ли да се счита, че системата за принудително изпълнение върху ипотекирани или заложените вещи, установена в член 695 и сл. от Гражданско-процесуалния закон, с предвидените ограничения по отношение на основанията за предявяване на възражения в испанската процесуална система, представлява очевидно ограничаване на защитата на потребителите, доколкото води от формална и материална гледна точка до очевидно накърняване на правото на потребителя да предяви иск или да използва други правни средства, които да гарантират ефективна защита на неговите права?
- 2) От Съда на Европейския съюз се иска да изясни съдържанието на понятието „несъразмерност“ по отношение на:
 - а) възможността за предсрочна изискуемост при дългосрочни договори — в случая 33 години — поради неизпълнение на задължения през конкретен и много ограничен период от време;
 - б) определянето на лихви за забава — в случая над 18 % — които не отговарят на критериите за определяне на мораторни лихви при други потребителски договори (потребителски кредити) и в други области на договарянето с потребители биха могли да се считат за неравноправни и за които въпреки това при договорите за

сделки с недвижими имоти няма ясно законово ограничение дори в случаите, когато следва да се прилагат не само по отношение на просрочени вноски, но и по отношение на всички дължими вноски поради предсрочна изискуемост;

- в) едностранното установяване от кредитодателя на механизми за определяне и изчисляване на променливи лихви — редовни и мораторни — във връзка с възможността за принудително изпълнение върху ипотекирания имот, които не позволяват на длъжника, спрямо когото е насочено принудителното изпълнение, да предяви възражение относно размера на задължението в рамките на самото изпълнително производство, като той може да направи това в исково производство, при което към момента на произнасяне на окончателното решение принудителното изпълнение ще е приключило или най-малкото длъжникът ще е изгубил ипотекирания или дадения като обезпечение по кредита имот; този въпрос има особено значение, когато кредитът се иска за закупуване на жилище, а принудителното изпълнение води до опразване на имота“.

31. В производството пред Съда писмени и устни становища представят г-н Aziz, Catalunyiaсаixa, испанското правителство и Европейската комисия.

IV – Правен анализ

A– Първи преюдициален въпрос

1. Допустимост

32. С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали уредена в националното процесуално право система за принудително изпълнение върху ипотекиран имот, която не предвижда право на предявяване на възражение срещу принудителното изпълнение на основание неравноправност на клаузи, съдържащи се в договор за ипотечен кредит, представлява ограничаване на защитата на потребителите и следователно представлява нарушение на Директива 93/13.

33. Спестовната каса — ответник в главното производство, оспорва допустимостта на този въпрос, който според нея бил чисто хипотетичен и нямал никаква връзка с главното производство пред запитващата юрисдикция. Всъщност предмет на спора в това производство бил единствено въпросът относно действителността на точка 15 от клаузите на договора. Испанското правителство също оспорва допустимостта. Въпросът за ограничението по отношение на основанията за възражение в рамките на изпълнителното производство евентуално можел да е от значение за съда в изпълнителното производство. В настоящия случай производството по принудително изпълнение обаче било приключено. Следователно първият преюдициален въпрос бил ирелевантен за производството пред запитващата юрисдикция, която следвало да прецени действителността на дадена договорна клауза абстрактно и независимо от проведеното производство по принудително изпълнение.

34. Комисията също така счита въпроса относно възможностите за преценка на съда в изпълнителното производство за хипотетичен и следователно за недопустим. Тя предлага да се преформулира преюдициалният въпрос. Според Комисията следва да се разгледа въпросът какви правомощия трябва да има съдът в *исковото производство* предвид ограничените основания за предявяване на възражение в рамките на изпълнителното производство.

35. Страните в производството са прави, че конкретно формулираният преюдициален въпрос е хипотетичен, доколкото действително не е поставен от съда в изпълнителното производство. Само съдът в изпълнителното производство обаче е изправен пряко пред въпроса за възможните основания за предявяване на възражение в рамките на производството пред него и за въздействието на Директива 93/13 върху възможностите за правна защита в производството по принудително изпълнение.

36. Ето защо, както Комисията правилно предлага, въпросът на запитващата юрисдикция трябва да се разбира в по-широк смисъл, а именно какви възможности да получи правна защита срещу принудителното изпълнение трябва да има потребителят най-малко в рамките на исковото производство пред запитващата юрисдикция. На пръв поглед и този въпрос би могъл да бъде хипотетичен, доколкото производството по принудително изпълнение вече е приключено. При все това той е от значение за решаването на делото.

37. Действително в акта за преюдициално запитване запитващата юрисдикция дава да се разбере, че спорът по главното производство се отнася и до евентуални обезщетения за вреди след вече окончателно приключилото производство по принудително изпълнение върху ипотекирания имот. Следователно въпросът за правната защита срещу принудителното изпълнение е от значение за решението на запитващата юрисдикция, която по силата на принципа на ефективност е възможно да е длъжна с решението си да поправи впоследствие евентуални недостатъци на досегашното производство.

38. Ето защо по-нататък следва да се анализира какви са изискванията, които поставя Директива 93/13 в контекста на принудителното изпълнение по отношение на правото на потребителя да предяви възражение срещу клаузи, които представляват злоупотреба с право.

2. Анализ

39. С оглед на отговора на първия преюдициален въпрос следва най-напред да се припомни, че въведената с Директива 93/13 система на защита се основава на идеята, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на преговорните си възможности, така и на степента си на информираност, като това го принуждава да приема предварително установените от продавача или доставчика условия, без да може да повлияе на съдържанието им⁵.

40. С оглед на това положение на по-слаба страна член 6, параграф 1 от посочената директива предвижда, че неравноправните клаузи не са обвързващи за потребителя. Както е видно от съдебната практика, става въпрос за императивна разпореда, с която се цели замяната на формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях⁶.

5 — Решение от 27 юни 2000 г. по дело *Océano Grupo Editorial и Salvat Editores* (C-240/98-C-244/98, Recueil, стр. I-4941, точка 25), Решение от 26 октомври 2006 г. по дело *Mostaza Claro* (C-168/05, Recueil, стр. I-10421, точка 25), Решение от 6 октомври 2009 г. по дело *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, Сборник, стр. I-9579, точка 29) и Решение от 14 юли 2012 г. по дело *Banco Español de Crédito* (C-618/10, точка 39).

6 — Решение по дело *Mostaza Claro* (посочено в бележка под линия 5, точка 36), Решение по дело *Asturcom Telecomunicaciones* (посочено в бележка под линия 5, точка 30), Решение от 9 ноември 2010 г. по дело *VB Pénzügyi Lízing* (C-137/08, Сборник, стр. I-10847, точка 47) и Решение от 15 март 2012 г. по дело *Pereničová и Perenič* (C-453/10, точка 28).

41. За да се осигури защитата, която се цели с Директива 93/13, Съдът многократно е подчертавал, че неравноправното положение на потребителя спрямо продавача или доставчика може да се компенсира само с положителна и външна по отношение на самите страни по договора намеса⁷.

42. Именно с оглед на тези принципи Съдът е постановил, че националният съд е длъжен служебно да преценява неравноправния характер на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на Директива 93/13, и по този начин да компенсира неравнопоставеността, съществуваща между потребителя и продавача или доставчика⁸.

43. Настоящото дело се отнася до въпроса какви възможности за правна защита трябва да има потребителят, за да противопостави злоупотребата с право, която представлява някоя от клаузите на договор за кредит, на принудителното изпълнение върху ипотекирания имот, който служи за обезпечение на този кредит.

44. В това отношение следва да се констатира, че при липсата на хармонизация в правото на Съюза на националните мерки за принудително изпълнение процесуалните правила се уреждат във вътрешното право на държавите членки въз основа на принципа на процесуалната автономия. Свободата на преценка на държавите членки обаче е ограничена от принципите на еквивалентност и на ефективност⁹. Дадена правна уредба не трябва да бъде по-неблагоприятна от правната уредба, която урежда подобни вътрешни положения, нито да прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на потребителите от правото на Съюза¹⁰.

45. Съгласно принципа на еквивалентност процесуалните правила относно съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които страните в процеса черпят от общностното право, не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които уреждат подобни вътрешноправни съдебни производства¹¹. В това отношение в конкретния случай не възниква никакъв проблем, тъй като член 698 от ЛЕС изключва не само възможността за предявяване на възражение срещу характера на злоупотреба с право на дадени клаузи в рамките на изпълнителното производство, а поначало всички основания за предявяване на възражение, които е възможно да се отнасят до нищожността на изпълнителното основание.

46. По-нататък следва да се анализира по-задълбочено спазването на принципа на ефективност. От този принцип следва, че националната процесуалноправна уредба не може да води до възпрепятстване на потребителите да предявяват правата, предоставени им от Директива 92/13. Съгласно постоянната практика на Съда всеки случай, в който се поставя въпросът дали национална процесуална разпоредба прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на правото на Съюза, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство и за неговото развитие и особености пред различните национални инстанции¹².

47. От изложението на запитващата юрисдикция е видно, че испанското опростено производство по принудително изпълнение върху ипотекиран имот признава само много ограничени възможности за правна защита на длъжника с оглед на ефективното и бързото реализиране на ипотеката. Това означава, че с малки изключения, които според запитващата

7 — Решение по дело Banco Español de Crédito (посочено в бележка под линия 5, точка 41 и цитираната съдебна практика).

8 — Решение по дело Banco Español de Crédito (посочено в бележка под линия 5, точка 42).

9 — Вж. Решение по дело Banco Español de Crédito (посочено в бележка под линия 5, точка 46).

10 — Решение по дело Banco Español de Crédito (посочено в бележка под линия 5, точка 46 и цитираната съдебна практика).

11 — Решение от 18 март 2010 г. по дело Alassini и др. (C-317/08-C-320/08, Сборник, стр. I-2213, точка 48).

12 — Решение по дело Asturcom Telecomunicaciones (посочено в бележка под линия 5, точка 39) и Решение по дело Banco Español de Crédito (посочено в бележка под линия 5, точка 49).

юрисдикция в случая не са приложими, длъжникът е принуден да понесе реализирането на ипотеката независимо от наличието на евентуално неравноправни клаузи. Едва в отделно исково производство, в което се оспорва валидността на изпълнителното основание, длъжникът може да възрази срещу вземането, което е в основата на принудителното изпълнение, и следователно да твърди, че приложените клаузи представляват злоупотреба с право.

48. По този начин на длъжника обаче се предоставя само възможността да повлияе върху разпределението на цената от публичната продажба или да претендира обезщетение за вреди на основание на принудителното изпълнение. Освен това в рамките на отделното исково производство юрисдикцията може също да разпорежи задържането на цената от публичната продажба и по този начин да се обезпечи и реализирането на притезателното право на длъжника да получи плащане от вискателя.

49. Според изложението в акта за преюдициално запитване нито юрисдикцията, сезирана в рамките на самото опростено производство по принудително изпълнение, нито юрисдикцията, сезирана в отделното исково производство, може да разпорежи временното спиране на принудителното изпълнение, т.е. на публичната продажба на имота.

50. Това означава, че съгласно испанското право дори в хипотезата на противопоставяне на представляваща злоупотреба с право клауза от договора за ипотечен кредит на принудителното изпълнение върху ипотекирания имот потребителят не би имал възможността да предотврати принудителното изпълнение и съпътстващата го загуба на собствеността. Потребителят разполага само с предоставени на по-късен етап средства за правна защита под формата на иск за обезщетение за вреди и е принуден да понесе загубата на жилището си, какъвто е случаят в главното производство.

51. Такава процесуална уредба накърнява ефективността на защитата, която Директива 93/13 цели да установи.

52. Всъщност по-специално в случаите, когато ипотекираният имот представлява собственото жилище на длъжника, само иск за обезщетение за вреди едва ли може да гарантира ефективно правата, предоставени от Директива 93/13 на потребителите. Обстоятелството, че във връзка с подобни клаузи даден потребител е принуден да понесе беззащитно реализирането на ипотеката и следователно публичната продажба на жилището си, свързаната с това загуба на собствеността и опразването на жилището, както и че той може да получи обезщетение за вреди едва посредством предоставени на по-късен етап средства за правна защита, не представлява ефективна защита срещу неравноправни договорни клаузи.

53. Напротив, Директива 93/13 изисква потребителите задължително да разполагат с ефективни средства за правна защита за целите на преценката на характера на злоупотреба с право на клаузите, съдържащи се в сключения от него договор за кредит, и по този начин, ако е необходимо, да може да бъде предотвратено принудителното изпълнение върху ипотекирания имот.

54. В същия смисъл е неотдавна постановеното Решение по дело *Banco Español de Crédito*. По това дело във връзка със съдебно заповедно производство Съдът постановява, че за да спази принципът на ефективност във връзка с Директива 93/13, преди да издаде заповедта за изпълнение, срещу която потребителят след това би могъл да предяви възражение, националният съд дори е длъжен служебно да прецени неравноправния характер на договорните клаузи, доколкото е установил наличието на всички необходими за това правни и фактически

обстоятелства¹³. Съображението на Съда е, че всъщност има немалък риск потребителят да не предяви необходимото възражение¹⁴.

55. Въпросът е дали това налага и извода, че потребителят трябва да има правото да предяви възражение срещу неравноправния характер на клаузи *направо* в рамките на производството по принудително производство, а не едва в отделно производство. Съмнения относно приложимостта на съдебната практика по дело *Banco Español de Crédito*, посочено по-горе, биха могли да възникнат, поради факта че, за разлика от заповедното производство, при обстоятелства като разглежданите наличието на нотариален акт означава, че вече съществува изпълнително основание и че трябва да се признае интересът на кредитора от бързо провеждане на принудителното изпълнение. Чрез формалната уредба на същинското производство по принудително изпълнение и чрез изключването до голяма степен на основанията за възражение в тази уредба законодателят цели да се създаде възможност за бързо принудително изпълнение на установените в изпълнителните основания вземания. При тези условия не считам, че е абсолютно необходимо от самото начало да се квалифицира като прекомерно затрудняване на правната защита на потребителите обстоятелството, че те първо трябва да създадат предпоставките за преценка на договорните клаузи от страна на сезирания съд, като започнат съдебно производство.

56. Не е необходимо обаче този въпрос да бъде окончателно изяснен в настоящото производство. Както всъщност вече посочих при проверката за допустимост, в настоящия случай не трябва да се отговори на въпроса дали още в *рамките на изпълнителното производство* потребителят трябва да разполага с изричната възможност да изтъква неравноправния характер на съдържаща се в договора за кредит клауза. В още по-малка степен следва да се изясни дали от Решение по дело *Banco Español de Crédito*, посочено по-горе, се налага изводът, че и съдът в изпълнителното производство трябва да преценява служебно действителността на отделни договорни клаузи, които могат да имат последици по отношение на принудителното изпълнение¹⁵. В крайна сметка първият преюдициален въпрос се отнася изрично до възможните основания за предявяване на възражение от страна на потребителите, като запитващата юрисдикция не поставя въпрос относно възможността за служебна преценка.

57. Ето защо в рамките на настоящото производство от решаващо значение е само фактът, че при всички случаи принципът на ефективност изисква съдът в исковото производство да разполага с възможността за (временно) спиране на производството по принудително изпълнение, за да прегради принудителното изпълнение, докато се подложи на преценка характерът на злоупотреба с право на договорна клауза и по този начин да предотврати възможността в резултат на производството по принудително изпълнение да възникнат обстоятелства, които представляват трудно поправими или дори непоправими вреди за потребителя.

3. Междинно заключение

58. Следователно на първия въпрос трябва да се отговори, че система за принудително изпълнение въз основа на нотариални актове за ипотекирани и заложен имоти, в която са ограничени възможните основания за предявяване на възражение срещу принудителното изпълнение, е несъвместима с Директива 93/13 в случаите, когато потребителят нито в самото

13 — Решение по дело *Banco Español de Crédito* (посочено в бележка под линия 5, точка 53).

14 — Решение по дело *Banco Español de Crédito* (посочено в бележка под линия 5, точки 54 и 55).

15 — Най-малкото в случаите, в които съдът в изпълнителното производство е установил наличието на всички необходими за това правни и фактически обстоятелства; вж. Решение по дело *Banco Español de Crédito* (посочено в бележка под линия 5, точка 53).

изпълнително производство, нито в отделно съдебно производство може да получи ефективна правна защита с оглед на упражняването на предоставените от Директива 93/13 права, например посредством възможността съдът да разпорежи временното спиране на принудителното изпълнение.

Б– Втори преюдициален въпрос

59. В текста на втория преюдициален въпрос се използва понятието „несъразмерност“, като така се установява връзка с терминологията в точка 1, буква д) от приложението към Директивата. Преюдициалното запитване следва обаче да се разбира в смисъл, че с втория въпрос се иска да се направи тълкуване на използваното в член 3, параграф 1 от Директивата общо понятие за „неравнопоставеност“ на правата и задълженията, произтичащи от договора, вместо което само в специалния случай на размера на неустойката по точка 1, буква д) от приложението се споменава думата „[несъразмерно]“.

60. С втория си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция цели поради това по същество уточняването на понятието за неравнопоставеност по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13. Съгласно тази разпоредба в случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, тя се счита за неравнопоставена, когато въпреки изискването за добросъвестност, създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.

61. Във връзка с това запитващата юрисдикция посочва три конкретни клаузи, които са част от оспорвания в главното производство договор. Според запитващата юрисдикция тези клаузи са едностранно определени по отношение на потребителя и следователно попадат в приложното поле на Директивата.

1. Допустимост

62. Според спестовната каса и испанското правителство спорът по главното производство обаче има за предмет само една от клаузите, посочени от запитващата юрисдикция. При все това отговорът на въпроса по отношение на другите клаузи не е без значение за разрешаването на спора по главното производство. Това е така, тъй като не е изключено съвместното разглеждане на отделните договорни условия и тяхната правна преценка да имат последици и за тълкуването на оспорваната в главното производство клауза.

63. Освен това при проверката на допустимостта на първия преюдициален въпрос вече бе посочено, че според запитващата юрисдикция спорът по главното производство се отнася до евентуалната недействителност на процесуалните действия по принудително изпълнение. Следва да се има предвид, че правната преценка на посочените във втория преюдициален въпрос клаузи, които запитващата юрисдикция впрочем е длъжна да разгледа служебно, също така би могла да има последици по отношение на действителността на процесуалните действия по принудително изпълнение. Следователно вторият преюдициален въпрос е допустим в своята цялост.

2. Анализ

а) Общи бележки

64. Съдът многократно е посочил, че като се позовава на понятията за добросъвестност и значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните, член 3 от Директива 93/13 определя само общо факторите, придаващи неравноправен характер на договорна клауза¹⁶.

65. Необходимо е съответната договорна клауза да се квалифицира конкретно с оглед на обстоятелствата по разглежданото дело, за да се установи нейният евентуално неравноправен характер¹⁷. Съгласно член 4, параграф 1 от Директива 93/13 тази преценка се извършва, като се отчита характерът на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в същия или в друг договор, от който клаузата произтича.

66. Съгласно постоянната практика на Съда задача на националния съд е да установи дали дадена договорна клауза отговаря на критериите за квалифицирането ѝ като неравноправна по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13. Само националният съд може да извърши широкообхватна преценка на възможните последици на съответната клауза в рамките на приложимото към договора право, което предполага да бъде разгледана националната правна уредба¹⁸.

67. Окончателната преценка на неравноправния характер на спорните клаузи е от компетентността на националния съд, а не на Съда¹⁹. Съдът има за задача само да тълкува общите критерии, които дават възможност да се прецени неравноправният характер на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на разпоредбите на Директивата²⁰.

б) Клауза относно предсрочната изискуемост

68. Първата клауза, за която става дума във втория преюдициален въпрос, се отнася до възможността за предсрочна изискуемост при дългосрочни договори поради неизпълнение на задължения през конкретен и много ограничен период от време.

69. В конкретния случай шеста клауза от договора за кредит съдържа правилото, че в случай на забава на плащането от страна на кредитора дори само на една от общо 396-те месечни вноски, подлежащи на погасяване в договорения период от 33 години, спестовната каса кредитодател има право веднага да обяви вземането за възстановяване на целия кредит за предсрочно изискуемо.

70. Според Комисията е очевидно, че тази договорна клауза е действителна, тъй като неплащането дори само на една вноска съставлявало нарушение на главното договорно задължение от страна на кредитополучателя и че не можело да се изисква от кредитодателя да продължи да се придържа към договора.

16 — Решение от 4 юни 2009 г. по дело Pannon GSM (C-243/08, Сборник, стр. I-4713, точка 37).

17 — Решение по дело VB Pénzügyi Lízing (посочено в бележка под линия 6, точка 44) и Решение от 26 април 2012 г. по дело Invitel (C-472/10, точка 22).

18 — Решение по дело Invitel (посочено в бележка под линия 17, точка 30).

19 — Вж. Решение по дело Pannon GSM (посочено в бележка под линия 16, точка 42), Решение по дело Mostaza Claro (посочено в бележка под линия 5, точка 22) и Решение по дело VB Pénzügyi Lízing (посочено в бележка под линия 6, точки 43 и 44).

20 — Вж. Решение от 3 юни 2010 г. по дело Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, Сборник, стр. I-4785, точка 33) и Решение по дело VB Pénzügyi Lízing (посочено в бележка под линия 6, точка 40).

71. Въпросът дали дадена клауза създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между произтичащите от договора права и задължения на страните по него не може да се прецени, без да се направи сравнение с предвидената от националното право уредба в хипотезата на липса на клауза в договора между самите страни. Само в случаите, когато по силата на договорната клауза потребителят се поставя в по-неблагоприятно положение отколкото установеното в законовите разпоредби, клаузата създава в ущърб на потребителя някакъв вид евентуално неравноправно разместване на правата и задълженията, произтичащи от договора.

72. Дори и дадена договорна клауза да поставя потребителя в по-неблагоприятно положение отколкото законната уредба, това обстоятелство не трябва неминуемо да води до разместване на установеното от договора равновесие по такъв начин, че да се квалифицира като неравноправно по смисъла на член 3 от Директива 93/13.

73. Всъщност член 3 от Директива 93/13 изисква изрично дадена клауза да се счита за неравноправна само в случаите, когато въпреки изискването за добросъвестност тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. По този начин се зачита принципът на свободата на договаряне и се признава, че страните често имат легитимен интерес от уредба на договорните им отношения, която се различава от законната уредба.

74. Преценката дали разместването на равновесието между произтичащите от договора права и задължения в резултат на договорната клауза създава в ущърб на потребителя значителна и неоснователна неравнопоставеност е възможна само въз основа на широкообхватна преценка на всички конкретни обстоятелства по договора, посочени в член 4, параграф 1 от Директивата. Следва да се приеме, че значителната неравнопоставеност е неоснователна по-специално в случаите, когато правата и задълженията на потребителя са ограничени до такава степен, че лицето, определило условията по договора, не е могло добросъвестно да счита, че потребителят е щял да се съгласи със съответната им уредба в рамките на индивидуалните преговори за сключване на договор.

75. В това отношение е от значение, наред с други фактори, дали съответните договорни клаузи са обичайни, т.е. дали редовно се използват в установените със сходни договори правоотношения, или пък са необичайни, дали е налице обективна причина за съдържащите се в клаузите правила и дали потребителят, въпреки разместването на установеното от договора равновесие в полза на използващия клаузите, не е поставен в беззащитно положение с оглед на предмета на съответната клауза.

76. Ето защо в спора по главното производство най-напред е от значение каква е уредбата в законовите разпоредби относно предсрочното прекратяване на договора за кредит, и по-специално при какви условия при забава на длъжника да плати отделните вноски кредитодателят има право да развали договора за кредит и да обяви целия кредит за предсрочно изискуем. След това разглежданите клаузи следва да бъдат преценени с оглед на този критерий.

77. Във връзка с това трябва да се има предвид, от една страна, че задължението за изплащане на вноските съставлява главното договорно задължение на кредитополучателя. При отговора на въпроса дали още след неизплащането дори само на една вноска по принцип не се явява основателно да се изисква от спестовната каса кредитодател да се придържа към договора, трябва да се има предвид, от друга страна, че по силата на ипотеката на спестовната каса е предоставено обезпечение и че сама по себе си забавата на плащането на само една вноска може да се дължи просто на недоглеждане, а не дава основание непременно да се заключи за

затруднения на кредитополучателя при плащанията. Освен това е необходимо размерът на предоставения кредит, срокът на кредита, както и обстоятелството, че той е жизненоважен за кредитополучателя, да се съпоставят с интереса на кредитодателя да има възможността да развали договора за кредит още след неизплащането само на една вноска по кредита.

78. Накрая, запитващата юрисдикция трябва също така да вземе предвид какви са предоставените от националното право, включително националното процесуално право, възможности на потребителя отново да премахне последиците от настъпилата предсрочна изискуемост на целия кредит. Във връзка с това от значение е по-специално предоставената в член 693, параграф 3 от ЛЕС възможност на кредитополучателя в крайна сметка отново да преустанови действието на развалянето/предсрочната изискуемост на целия кредит, като погаси изискуемите вноски. Това обстоятелство следва да се отчита в контекста на изискването за цялостна преценка на въпроса дали, въпреки изискването за добросъвестност, спорната клауза поставя потребителя в несъразмерно по-неблагоприятно положение.

79. От изложените по-горе съображения е видно, че противно на становището на Комисията, която счита разглежданата клауза за действителна като абстрактна и независима от конкретни правни системи и обстоятелства, само националният съд може да извърши необходимата преценка дали е налице неравноправност с оглед на член 3 от Директива 93/13.

80. Ето защо като междинно заключение следва да се приеме, че задача на националната юрисдикция е да прецени с оглед на член 3, параграфи 1 и 3 от Директива 93/13 неравноправния характер на клауза, съдържаща се в общите условия на потребителските договори. По отношение на клауза относно обявяването на предсрочната изискуемост на ипотечен кредит от страна на кредитора юрисдикцията трябва да прецени по-конкретно в каква степен клаузата се отклонява от иначе приложимата законова уредба, дали е налице обективно основание за съдържащото се в клаузата правило и дали потребителят, въпреки разместването на договорното равновесие в полза на използващия клаузите, не е поставен до голяма степен в беззащитно положение с оглед на предмета на съответната клауза.

в) Клауза относно лихвите за забава

81. Вторият преюдициален въпрос се отнася освен това до клауза относно лихвите за забава. В конкретния случай в точка 6 от спорния в главното производство договор се съдържа правилото, че при забава на плащанията, която настъпва и без покана за изпълнение, кредитополучателят е длъжен да заплаща годишна лихва за забава в размер на 18,75 %. За сметка на това, първоначалната номинална редовна лихва по кредита възлиза на 4,87 %.

82. Що се отнася до общия подход при преценката от правна страна дали такова правило относно лихвите за забава представлява договорна клауза, която е недействителна по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13, на това място най-напред може да се посочат изложените по-горе съображения²¹.

83. На първо място, националният съд трябва да направи сравнение със законния лихвен процент, за да провери, на следващо място, като вземе предвид всички обстоятелства на конкретния случай, дали с оглед на принципа на добросъвестност дадено отклонение води в ущърб на потребителя до значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора²².

21 — Вж. точки 64—67 от настоящото заключение.

22 — В Решение по дело Banco Español de Crédito испанският съд намалява служебно определения в договора лихвен процент от 29 % на 19 %, отчитайки законния лихвен процент и процента на мораторните лихви по националните закони за бюджета в периода 1990—2008 г.

84. В точка 1, буква д) от приложението към Директивата, към което препраща член 3, параграф 3 от нея, изрично е посочено като пример на неравнопавна клауза условие, според което от потребителя се изисква да изплати несъразмерно висока неустойка като компенсация, когато не изпълни задължението си. Съгласно член 3, параграф 3 обаче съдържащият се в приложението към Директивата списък на клаузи, които могат да бъдат обявени за неравнопавни, е само примерен и неизчерпателен. Следователно поради самия факт, че дадена клауза е посочена в приложението, не може само по себе си да се заключи, че тя е с неравнопавен характер. Все пак посочването ѝ представлява основен елемент, на който съдът може да основе своята преценка относно неравнопавния характер на клаузата²³.

85. При конкретния анализ от значение може да бъде обстоятелството какви лихви за забава обичайно се определят в договори за ипотечен кредит. Ако по отношение на други потребителски кредити испанското право познава ограничение на процента на лихвата за забава, който може да бъде до 2,5 пъти по-висок от този на законната лихва, както посочва Комисията, това може също така да бъде индиция за наличието на евентуална неравнопавност, както и обстоятелството, че поради предоставеното обезпечение разходите за рефинансиране на банките във връзка с предоставянето на ипотечни кредити са значително по-ниски от тези по предоставянето на други потребителски кредити.

86. При преценката, която следва да се направи, освен това трябва да се вземе предвид какви легитимни цели може да се преследват с даден процент на лихвата за забава съгласно националното право, дали той може например да представлява само общ размер на обезщетение за вредите, настъпили в резултат на забавата, или напротив, може да има и за цел да подтикне насрещната страна по договора към добросъвестното му изпълнение. Легитимните цели, преследвани в отделните държави членки с лихвата за забава, могат да бъдат различни. В това отношение Директива 93/13 няма за смисъл и цел да изглади националните правно-културни различия.

87. Ако единствената цел на лихва за забава е само да обезщети вредите, настъпили в резултат на забавата, даден процент на лихвата за забава ще бъде прекомерно висок веднага щом надхвърли в значителна степен предполагаемия конкретен размер на настъпилите в резултат на забавата вреди. Ясно е обаче, че високият процент на лихвата за забава е стимул за длъжника да не изпада в забава при изпълнението на договорните си задължения и бързо да преустанови вече настъпила забава. Ако съгласно националното право процентът на лихвата за забава цели да насърчи придържането към добросъвестното изпълнение на договора и следователно към поддържането на изправност при плащанията, той следва да бъде квалифициран като неравнопавен само ако е значително по-висок, отколкото е необходимо за постигането на посочената цел.

88. Ето защо като междинно заключение следва да се приеме, че по отношение на клауза относно лихви за забава съдът трябва да прецени по-конкретно доколко лихвеният процент се отклонява от иначе приложимия процент на законната лихва и дали е непропорционален спрямо преследваната с лихвата за забава цел.

г) Клауза относно едностранното определяне на дължимата сума

89. В заключение, с втория преюдициален въпрос се иска да се изясни съдържанието на понятието за несъразмерност във връзка с петнадесета клауза, съдържаща се в спорните в главното производство договорни условия. Съгласно тази клауза за целите на провеждане на производството по принудително изпълнение кредитодателят може едностранно да определи неиздължената сума по кредита и следователно може самостоятелно да създаде съществена

23 — Решение по дело Invitel (посочено в бележка под линия 17, точка 26).

предпоставка за провеждането на опростеното производство по принудително изпълнение върху ипотекирания имот. С цел да разясни правния контекст, в който посочената клауза придобива значение, запитващата юрисдикция посочва, че в рамките на производството по принудително изпълнение длъжникът не може да предяви възражение срещу определения размер на задължението, а трябва да започне отделно исково производство. Исковото производство обаче не прегражда по-нататъшния ход на производството по принудително изпълнение, поради което към момента на постановяване на решението в исковото производство длъжникът вече ще е изгубил ипотекирания имот.

90. Във връзка с това също е задача на националния съд при произнасянето на решението си да вземе предвид всички конкретни обстоятелства в отделния случай. В това отношение обаче се прилагат следните критерии.

91. Отправната точка трябва отново да бъде въпросът какво би било положението от правна страна — в случая с производството по принудително изпълнение — ако договърът не съдържаще спорната клауза.

92. Според мен от изложенията на запитващата юрисдикция, както и на участниците в производството по този въпрос става ясно, че при липса на съответната клауза най-напред финансиращата кредита спестовна каса би трябвало да предяви иск за установяване на размера на неиздълженото вземане срещу длъжника по кредита, за да може по този начин в производството по принудително изпълнение да докаже конкретно определения размер на изискуемата сума. Вследствие на едностранно определения размер на задължението от страна на кредитодателя предварителното провеждане на посоченото исково производство става излишно. Последицата от това е, че преди да се пристъпи към принудителното изпълнение, длъжникът по кредита не може да оспорва размера на подлежащото на принудително изпълнение вземане. Наистина запитващата юрисдикция уточнява, в съответствие със становищата на участниците в производството, че едностранно определеният размер на сумата няма задължителна сила за страните по договора, което означава, че длъжникът има право да оспорва този размер в рамките на последващо исково производство и че поради това за длъжника не настъпват отрицателни последици и по отношение на тежестта на доказване.

93. Съпътстващото клаузата ограничаване на правната защита във фазата преди изпълнението съставлява разместване на равновесието между произтичащите от договора права и задължения в ущърб на потребителя. От това обстоятелство обаче не следва от самò себе си, че въпреки изискването за добросъвестност посочената клауза води до значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. Това следва окончателно да се установи въз основа на цялостна преценка на свързаните с клаузата преимущества и недостатъци за двете страни по договора.

94. За финансиращата кредита спестовна каса последицата от разглежданата клауза е възможността за по-бързо и по-лесно реализиране на предоставената като обезпечение ипотека. Тази възможност увеличава, включително в полза на икономическите интереси на длъжника, стойността на предоставеното от него обезпечение. В замяна на това длъжникът/потребителят е изправен пред риска да загуби обезпечението, преди още да е установено в какъв размер финансиращата кредита спестовна каса има право да се удовлетвори с получената сума от реализиране на обезпечението.

95. Националният съд трябва да постанови основаното си на цялостна преценка решение, като вземе предвид останалите конкретни обстоятелства в отделния случай. Това включва и преценката дали длъжникът все пак може да предяви възражение още в рамките на самото изпълнително производство. Тази теза се подкрепя от текста на член 695, параграф 1 от ЛЕС. Освен това от значение е също така как е уредена процедурата по едностранното определяне на

размера на изискуемата сума, какви контролни правомощия има участващият в тази процедура нотариус и как следва да се квалифицира обстоятелството, че както изтъква испанското правителство, само банките и спестовните каси, които подлежат на държавен банков надзор, имат право да използват спорната клауза.

96. Като междинно заключение следва да се приеме, че по отношение на клауза относно едностранното определяне на дължимата сума трябва да бъдат взети предвид по-специално последиците от такава клауза в рамките на националното процесуално право.

V – Заключение

97. Поради това предлагам на Съда да постанови следното:

- „1) Система за принудително изпълнение въз основа на нотариални актове за ипотекирани и заложен имоти, в която са ограничени възможните основания за предявяване на възражение срещу принудителното изпълнение, е несъвместима с Директива 93/13/ЕИО на Съвета относно неравноправните клаузи в потребителските договори в случаите, когато потребителят нито в самото изпълнително производство, нито в отделно съдебно производство може да получи ефективна правна защита с оглед на упражняването на предоставените от Директива 93/13 права, например посредством възможността съдът да разпорежи временното спиране на принудителното изпълнение.
- 2) Задача на националната юрисдикция е да прецени с оглед на член 3, параграфи 1 и 3 от Директива 93/13 неравноправния характер на клауза, съдържаща се в общите условия на потребителските договори.
 - а) По отношение на клауза относно обявяването на предсрочната изискуемост на ипотечен кредит от страна на кредитора юрисдикцията трябва да прецени по-конкретно в каква степен клаузата се отклонява от иначе приложимата законова уредба, дали е налице обективно основание за съдържащото се в клаузата правило и дали потребителят, въпреки разместването на договорното равновесие в полза на използващия клаузите, не е поставен до голяма степен в беззащитно положение с оглед на предмета на съответната клауза.
 - б) По отношение на клауза относно лихви за забава съдът трябва да прецени по-конкретно доколко лихвеният процент се отклонява от иначе приложимия процент на законната лихва и дали е непропорционален спрямо преследваната с лихвата за забава цел.
 - в) По отношение на клауза относно едностранното определяне на дължимата сума трябва да бъдат взети предвид по-конкретно последиците от такава клауза в рамките на националното процесуално право“.